

Småkakor och feministiska strategier

Forum för genusvetenskaps forskningsstrategi
2017–2020

Angelika Sjöstedt Landén, Sara Nyhlén & Katarina Giritli-Nygren (red.)

Forum för genusvetenskap
Tin Gender Studies at Mid Sweden University, Working papers 12 2017
Mid Sweden University
Sundsvall/Östersund

Mid Sweden University's Forum for Gender Studies (FGV) is an interdisciplinary and intercampus platform from which to initiate and co-ordinate gender studies at the university and beyond. This volume is the result of the FGV's mission as a productive research environment and a regional centre for gender knowledge. This research strategy therefore extends to a public that is both within and without the university. This research strategy wants to contribute to 'bring theory home' (Ahmed 2017).

**Småkakor och feministiska strategier:
Forum för genusvetenskaps forskningsstrategi 2017–2020**

© Sjöstedt Landén, Nyhlén och Giritli Nygren 2017
Printed by Mid Sweden University, Sundsvall
ISSN: insert number
ISBN: 978-91-88527-35-6

Mid Sweden University, postal address
Phone: +46 (0)10 142 80 00
Mid Sweden University, Forum for gender working paper series 2017:12

Till den som drömmer

Innehåll

Rosa drömmar om feministiska gemenskaper.....	7
Till den som drömmar, skriver och bakar.....	9
Feministiska recept för genusvetenskapligt arbete.....	11
Fyra forskningsområden.....	20
Forskningsområde 1: Genusteori i och för framtiden - att förstå och utmana samtida normaliseringsprocesser.....	20
Forskningsområde 2: Genusrelationer och hälsa.....	21
Forskningsområde 3: Genus och arbetsliv.....	23
Forskningsområde 4: Feministiska perspektiv på hållbart samhällsbyggande...	24
Recept: småkakor och feministiska strategier.....	27
Gammel-mormor Ruts drömmar.....	27
Feministiska grottor.....	29
Energikakor.....	30
Killjoy-kubb.....	31
Bräckliga flarn.....	32
Sju sorters digitala kakor mot härskartekniker – En app för kartläggning och synliggörande av härskartekniker.....	33
Referenser.....	40
Tips för vidare läsning.....	43
Utgivning i Forum för genusvetenskaps Working Paper-serie:.....	48

Rosa drömmar om feministiska gemenskaper

Den bok du håller i handen är Forum för genusvetenskaps forskningsstrategi, upplaga två. I vår tidigare forskningsstrategi, upplaga ett, var syftet främst att lyfta fram och synliggöra den forskning som bedrivs. Den innehöll en beskrivning av de utmaningar vi just då såg som mest angelägna för vår genusvetenskapliga forskning, de tematiskt indelade forskningsområden som tar sig an dessa områden samt exempel på det vetenskapliga arbetet. En av de utmaningar vi då såg som mest angelägna handlade om antifeministiska (ofta nationalistiska) strömningar, ifrågasättande och ignorans av genusvetenskaplig forskning. Denna utmaning är fortsatt angelägen att förhålla sig till då företrädarna för dessa åsikter inte tycks vara mottagliga för de vetenskapligt underbyggda argumenten och resultat vi lyfter fram. Dessa strömningar växer sig starkare runt om i världen. Ett antal genusforskare skriver i en debattartikel att det hot som genusvetenskap och genusforskare, enligt dessa rörelser, anses utgöra varierar. Det kan vara nationen, barnets könsidentitet; den heterosexuella familjen men också det fria akademiska tänkandet och yttrandefrihet som behöver skyddas från vad som uppfattas vara genusvetenskapens härjningar (des los Reyes, Ericson, Holgersson, Martinsson & Mulinari 2017).

För att vi inte ska låta oss tystas och för att vi ska fortsätta bedriva ett genusvetenskapligt arbete som utmanar det som uppfattas som givet och synliggör ojämlikheter behöver vi strategier som hjälper oss att orka tjata — om och om igen — om de maktordningar som fortsatt genomsyrar stora delar av våra livsvillkor. Därför vill vi i denna forskningsstrategi lyfta fram de arbetssätt och metoder som får oss att fortsätta bemöta kritiken och bedriva det vetenskapliga arbete som givit upphov till den kunskap ni finner under lästips längst bak i denna bok. Denna strategi ger en beskrivning av olika sätt att arbeta och navigera genom en föränderlig akademisk värld och för hur vi samtidigt kan skapa strategier och allianser i genusvetenskapens tjänst— både när vi vill gå med och när vi vill gå mot strömmen.

Denna forskningsstrategi har växt fram ur många olika samtal, inte minst om feministiska gemenskaper. Dessa pågående samtal handlar om vad feministiska gemenskaper kan vara och innehålla och vilka strategier som i så fall bör ligga till grund för att skapa och upprätthålla sådana. Detta är pågående samtal som förs i och utanför akademien med aktörer på olika platser runt om i världen. Det finns inga definitiva slutpunkter för sådana samtal eller några slutgiltiga svar men här delas några av de strategier som vi prövat och kommer pröva de kommande åren.

Ett tema som återkommit i diskussioner om vad ett forum för genusvetenskap kan vara och göra vid ett lärosäte som Mittuniversitetet är betydelsen av så kallade föreställda feministiska gemenskaper. Föreställda gemenskaper kan vara särskilt viktiga om en befinner sig på platser med långt till någon att dela tankar och visioner med. Då kan en föreställd feministisk gemenskap vara avgörande. Det kan husliga arbetet gå ut på att förändra huset. Känslan av att det finns ett gemensamt feministiskt motstånd kan bidra till att avnormalisera en förtryckande situation (Fahlgren, Mulinari & Sjöstedt Landén 2016). Att arbeta med feministisk teori är att skapa nya insikter om hur genus fungerar och att bli feminist är att krocka med

världen så som den är beskaffad (Ahmed 2017). Det är ett arbete som ibland görs på universiteten men väldigt ofta på andra platser och i andra rum. Feministiska gemenskaper behövs också för att möjliggöra lokaliserade solidariteter. Dessa behöver beskrivas, benämnas och berättas på olika sätt och i olika sammanhang och av olika röster. Allianser och solidariteter behöver gå över gränser där det går att lära av varandras motståndspraktiker.

Precis som andra gemenskaper kan de feministiska öppna och stänga, inkludera och exkludera. Genom att använda småkakor som symboler för forskning och dess strategier vill vi dels lyfta det produktiva och reproduktiva arbetet som ofta gjorts och görs av kvinnor som

kan skapa gemenskap över barriärer och gränser men som även synliggör och problematiserar arbetsdelning i globala hierarkier (Mohanty 2003). Ett recept på småkakorna Drömmar kan innehålla smör, olja, socker, mjöl, hjorthornssalt och vanilj. Produktionen och konsumtionen av dessa råvaror bär i både sina historier och vår samtid berättelser om exploatering av kvinnors arbete i en global arbetsdelning där rasism och sexism är grundläggande strukturer (Enloe 2014). För att göra drömmar rosa kan en tillsätta ganska mycket röd karamellfärg. De får då en farligt rosa färg (jfr Ambjörnsson 2011) men det gör också att kakorna inte smakar så sött och smörligt längre, utan ganska konstgjort och bittert. De påminner om att feministiska strategier är glädjedödare i den bemärkelsen att de inte vill inordnas i sexistiska och rasistiska historier och att "peka på feministiska punkter, antirasistiska punkter, ömma punkter handlar om att peka på strukturer som många har investerat mycket i att inte erkänna" (Ahmed 2017: 175). Det är med en smak av sött och bittert vi skriver oss fram genom småkakornas smuliga spår mot feministiska strategier för genusforskningen idag.

Till den som drömmer, skriver och bakar

Det går ett spår av kaksmulor genom kvinnornas moderna kulturhistoria. Kanske kan det till och med sägas vara ett kapitel för sig, ömsom kantat av sorg och död, ömsom av subversiva utbrott.

Så börjar Annelie Brännström Öhman (2016) sin artikel om Kristina Sandbergs trilogi om hemmafrun Maj i Örnköldsvik. Små kakor kan härbärgera och symbolisera stora drömmar; oavsett om de går i kras, blir till smulor eller förverkligas. Kak-spåren kan till och med leda oss vidare till gemensamt arbete som innebär feministiska projekt en inte ens kunnat drömma om. I själva verket tycks kakspåret många gånger förfölja oss snarare än att det är vi som följer kakspåret. Feminism betyder en känslighet inför världen: "Jag vet inte om det jag ska skriva är värt besväret. Det måste bli skrivet, det är det enda jag vet" har Bodil Malmsten sagt i sin bok om strategier för skrivande (2016: 75). I likhet med Malmsten vet vi inte heller alltid om vårt arbete är värt besväret – men vi måste fortsätta- det vet vi. Luce Irigaray (1992) menar att det borde vara både ett etiskt och teoretiskt krav att revidera den roll kvinnan tilldelats i historien. Men menar vi, inte bara den roll kvinnan tilldelats i historien, utan också de fundamentala frågor som normaliserats och kommit att definiera de vetenskapliga disciplinerna så som maskulint kodade måste i grunden revideras.

Kakbakandet kan i ett genusvetenskapligt sammanhang symbolisera det gemenskapsgörande och livgivande såväl som det tvingande och exploaterande. Om småkakorna får vara feministiska symboler synliggörs det som blivit kvinnors arbete samt dess kraft, glädje, sorg och gemenskap. Idag exporteras "Swedish fika" som ett ideal och en självbild av det egalitära och "mysiga" Sverige: En del av en svensk självbild som också blivit exportvara är jämställdhet. Det som blivit en exportvara kan vid närmare betraktande också dölja alltfjänt pågående ojämlikheter, ojämställdheter, diskriminering och våld (se Martinsson, Griffin & Giritli-Nygren 2016). Bröd och bakning och dess kopplingar till kvinnlig domesticering såväl som emancipation går lika tydligt genom den feministiska historien som kaksmulorna i Annelie Brännström Öhmans artikel. Det är en pågående maktkamp mot sexism, rasism och klasshat. Här finns motståndet mot patriarkatet som hetokärleksvägrandets sammanflätning med kakspåret (jfr Brännström Öhman 2016:15). Vi tar de subversiva krafterna vidare ur kakkbakandets frustrerande och fantastiska historia med styrkan i drömmarna och gemensamma projekten: de feministiska utopierna och kamperna. Om vi låter det som håller samman såväl som utbrotten och avbrotten utgöra grunden för vår strategi så inspirerar det oss till nya sätt att vägra att älska patriarkala och exploaterande strukturer: att orientera oss mot andra – feministiska – horisonter.

Det är här de feministiska strategierna ger form till tanken att en annan värld är möjlig. Feminism som intellektuell arena erbjuder vitala teoretiska och politiska debatter i form av sociala rörelser såväl som vetenskapligt fält. Vi skriver om feminism både som ideologi, politik, rörelse och/eller forskning, utan att dra några entydiga gränser dem emellan. Det är en medveten strategi och kan naturligtvis kritiseras, men det har för oss varit nödvändigt eftersom vi själva är intrasslade i feminism på väldigt olika sätt. Vad vetenskapsteorin under de senaste decennierna, inte minst den med feministiska rötter, lärt oss är att all vetenskap alltid redan genomsyras av värderingar och maktrelationer. Vi vet att invanda föreställningar, praktiker, förhållanden och teknologier påverkar vad som i utgångspunkten är möjligt att veta. Kunskap måste ses som att den aktivt ingriper i hur vi tillsammans deltar i forandet av världen: Så söker genusforskaren att kritiskt ifrågasätta sedimenterade föreställningar om kön och dess sociala och politiska sammanvävningar, för att blottlägga möjligheter och sammanhang som ser annorlunda ut än de som tagits för givna. Det handlar alltså inte om att göra om forskning till politik utan om en medvetenhet om att forskning också är politik, eller åtminstone en del av de maktordningar vari politik uppstår (se Fahlgren, Giritli Nygren & Johansson 2016).

Den som surfar in på Mittuniversitetets hemsida möts antagligen av ett meddelande: "Mittuniversitetet använder cookies". Kan digitala kakor ses som möjliga ingångar för feministiskt arbete? Det handlar om att lagra information, ett slags minnesarbete. Hur skulle det vara om feminism kunde "integreras" i vårt (digitala) liv på samma sätt som cookies på nätet tillåts göra? Ett integrerande av feministiskt arbete i alla delar av vår tillvaro i en pågående feministisk inriktning. Vi arbetar inom Forum för genusvetenskap löpande med att lagra feministiskt arbete genom skrivande. Exempel på publikationer som kommit ut av det arbetet hittas i slutet av denna bok. Skrivande kan tolkas bokstavligt som att vi skriver mejl, böcker, artiklar, rapporter, remisser, osv, osv; och inte så bokstavligt som att vara en del av ett forum för genusvetenskap är att bidra till att skriva historien om universitetet och vad det bör stå för i vår samtid och framtid. En speciell sorts digitala kakor används i ett av recepten i denna bok för att räkna antalet fall av kränkningar och analysera trafiken av härskartekniker. Kan vi göra kakan till en "övervakning" och kritik av förtryck?

Vid Forum för genusvetenskap knådas genusforskningen fram och formas genom att vara en interdisciplinär och campus-övergripande plattform som initierar och koordinerar genusforskning vid Mittuniversitetet. Vår vision är att vara ett regionalt centra för innovativ forskning av högsta nationella och internationella kvalitet. De recept vi tänker oss vara vägledande för de närmaste åren tar avstamp i strategin från 2013 där vi ville föra fram och mobilisera genusvetenskap i alla sina diversifierade former som den tar inom ramen för den forskning som bedrivs inom Mittuniversitetet (se Fahlgren & Giritli-Nygren red. 2013). Där kunde vi se

tillbaka på hur genusvetenskap utvecklats som vetenskaplig disciplin med sina egna teoribildningar och metodologiska utvecklingar som ett svar på positivistiska och hegemoniska vetenskapstraditioner genomsyrade av maskulina västerländska normer. Vi kunde konstatera att genusvetenskap behövs både som en del av andra discipliner och som en egen disciplin för sig (Fahlgren & Giritli-Nygren red. 2013). Forum för genusvetenskap har således arbetat för att båda dessa ben som genusforskningen står på skall vara fortsatt livskraftiga. Vi menar inte minst att det är i glappen och skavet mellan olika etablerade discipliner och teoribildningar som genusvetenskapliga studier många gånger kan hämta sin vitalitet och möjligheter till att skapa nya kunskaper. Därför har Forum för genusvetenskap en viktig roll att fylla vid Mittuniversitetet för att skapa förutsättningar och vara en arena för sådana inter- och transdisciplinära möten.

Feministiska recept för genusvetenskapligt arbete

Inom Forum för genusvetenskap sätts feminism i verket bland annat genom särskilda sätt att relatera till akademien. Ett exempel på detta är hur vi ser på och arbetar med publikationer. Under de senaste åren har numren som vi ger ut i Forum för genusvetenskaps rapportserie involverat ett stort antal forskare nationellt och internationellt såväl som aktörer i det omgivande samhället. Detta kommer vi även fortsättningsvis att göra, men i denna nya version av strategin understryks även att forskningsstrategier inte bara handlar om publicering och akademiska strukturer utan också om att identifiera etiska sätt att arbeta. Därför vill vi i lägga fram denna strategi i formen av en *femmage* till småkakan som symbol för feministiskt arbete i och utanför akademien och för att understryka vikten av att feministiskt arbete måste ta olika former och innehålla visioner. Vi vill även reflektera över det kontinuerliga arbete som krävs för att genusvetenskapliga miljöer skall upprätthållas: det vill säga allt det arbete som krävs i olika led för att det ska finnas något att baka med och av.

Genusforskning hotas av konservativa och fascistiska krafter runt om i världen. Detta är av särskild vikt att lyfta fram utifrån förändringar som skett sedan 2013 då vår förra strategi skrevs. Vi ser ett fortsatt behov av att undersöka (välfärds)staters nyliberala omdaning med feministiska analyser som identifierades i den tidigare strategin. I det arbete som pågått inom ramen för Forum för genusvetenskap under de senaste dryga tio åren har vi upptäckt att det behövs många olika arbetssätt, strategier och recept för att möta vad vi ser som genusvetenskapens viktigaste utmaningar idag. Ett exempel på en sådan strategi är *kovändandet*. Det kan användas som en symbolisk bild för olika sätt att arbeta i, och navigera genom, en föränderlig akademisk värld. Kovändandet kan vara en strategi för att skapa allianser i genusvetenskapens tjänst – både när vi vill gå med och när vi vill gå mot strömmen (se Giritli Nygren & Sjöstedt Landén 2016).

En annan strategi för arbetet inom FGV är att det behövs en uppmärksamhet på hur en historia berättas, vem som berättar den, när den berättas och hur många olika historier som tillåts berättas. Berättandet är till syvende och sist en fråga om makt. När kvinnliga och icke-binära tänkares bidrag till klassisk och samtida samhällsvetenskaplig teori fortsatt förbises måste vi fortsätta påtala att sådana texter har haft, och alltså har, stort inflytande på vårt tänkande. Det är också därför som vi valt att lyfta småkakan i denna strategi, som en symbol för det arbete som ofta utförs i det tysta och som tycks ske av sig självt utan att någon lägger märke till det.

Ytterligare en strategi är att se Forum för genusvetenskap som "ett eget rum" (Fahlgren et al 2011). I detta egna rum har det funnits möjligheter att göra på egna sätt, få handlingsutrymme och att "gå under radarn". Men vi kan ibland också få känslan av att vara inlåsta i detta rum. Det är bekvämt att feministiskt arbete kan vara norm inom det rummet – samtidigt som det är skrämmande att så mycket tas för givet. Precis som i många andra rum i akademien förkroppsligar de som tagit plats i vårt genusvetenskapliga rum privilegierade positioner beträffande såväl vithet som klass och funktionsvariation (Fahlgren et al 2015). Det är därför också viktigt att genusforskare förhåller sig ambivalenta till de egna gemenskaperna. Analysen måste hållas öppen för den sammanflätning av processer som skapar privilegierade positioner i vårt eget bekväma rum och inte falla för tron att vi är "över" eller "förbi" sådana processer. För vad blir det av våra visioner om de saker vi tror på är annorlunda än det vi gör?

När det gäller Forum för genusvetenskaps förhållningssätt till arbetet för lika villkor vid Mittuniversitetet har vi således definierat vår strategi för lika villkorsarbete som vilande på strategisk ambivalens. Detta är en medveten ambivalens som bygger på de rika, mångfacetterade och motsägelsefulla kunskaper som finns inom det genusvetenskapliga fältet. Å ena sidan erbjuds ett feministiskt rum vilket är något som inte alltid existerar på universitetet i övrigt, å andra sidan arbetar vi samtidigt för att detta rum inte ska bli stängt och homogent utan att det hela tiden kan vara öppet för, såväl som driva, förändring. Detta medvetet ambivalenta arbete utgår från en analys av det organisatoriska sammanhang Forum för genusvetenskap befinner sig i. Sex av nio forskningscentra har män som ledare och vi har i och med den nya rektors tillträde 2017 en universitetsledning som består av en övervägande majoritet män. Homogeniteter som tar sig även uttryck i form av naturvetenskapligt tekniska vetenskapsideal och vithetsnorm. Forum för genusvetenskap vill bidra till att utmana sådana normer. Utifrån studier inom ramen för universitetets strategiska arbete kallat Miun 2025 (se Giritli-Nygren & Lindbland-Gidlund 2017) har vi sett att kvinnor tvekar inför att ta ledningsuppdrag eftersom de inte känner sig tillräckligt uppbackade i dessa positioner. Det efterfrågas till exempel sätt att skolas in i sådant arbete. Forum för genusvetenskap har ett framgångsrikt arbetssätt för att göra

detta och bidrar till att öka antalet kvinnor i ledande positioner på universitetet i stort och till att motverka ojämställdheten på universitetet. Flera personer sitter också i andra strategiska grupper i universitetets organisation. Samtidigt består vithetens hegemoni och fler strategier behövs för att bryta den såväl som normer för könsuttryck och funktionalitet vid universitetet. Forum för genusvetenskap behöver bidra till ett feministiskt bryt mot organisatoriska strukturer som bygger in och återskapar sådana normer.

Med bakgrund av detta resonemang behöver vi fortsätta att söka länkar, samverkan och samarbete, både i och utanför akademien. Inom universitetet finns flera genusmärkta miljöer och som kan hjälpa varandra att förändras på flera olika sätt än de som vanligtvis handlar om att räkna manligt och kvinnligt kodade kroppar. Det kan t.ex. handla om att anordna aktiviteter där studenter och forskare från olika områden möts. Genus-hacket som lett fram till appen mot härskartekniker som presenteras i denna bok är ett exempel på en sådan aktivitet. Forum för genusvetenskap satsar på nationella och internationella forskningssamarbeten där några exempel är att möjliggöra för att ta emot gäster, praktikanter och doktorandutbyten samt arbeta med nätverk och samarbeten med forskare och andra aktörer i olika delar av världen. I vårt forskningsinnehåll och i vår forskningspraktik arbetar vi aktivt med arbetssätt och analyser vilka kan motverka hierarkier och maktordningar som delar upp världen i centrum och periferier. Vi vill på så sätt bidra till en rörelse för en avkolonisering av feminism (se tex Andersen et al 2015).

Den feministiska forskaren Chandra Talpade Mohanty (2013) har poängterat att det aldrig har varit så svårt, men samtidigt så nödvändigt med feministiska allianser över geografiska, kulturella, sociala och religiösa gränser. En feminism, och därmed ett politiskt arbete för social rättvisa, bör erkänna och samtidigt ske över sådana gränser. Sådana allianser är idag helt nödvändiga, när vi har starka rasistiska och anti-feministiska krafter som kopplas till nationalism och upprättandet av gränser och barriärer mellan människor. Detta kräver att uppmärksamhet riktas mot såväl små som stora strider och processer. För att kunna skapa sådana allianser har vi i forum formulerat vårt kollektiv som en föreställd gemenskap (Fahlgren et al 2016). Egentligen är vi väldigt olika, en feministisk gemenskap, som en figuration, kan bidra till att motståndshandlingar blir möjliga också i en individuell situation. Forum för genusvetenskap vill utgöra en gemenskap som ger den nödvändiga kraften att störa de strukturer som förväntas ge upphov till glädje just för att de orienterar sig mot patriarkala horisonter (Ahmed 2017).

Det är en central strategi att ständigt pendla mellan att hämta styrka, argument, passion och entusiasm i det egna (genusvetenskapliga) rummet, och utveckla och fördjupa det såväl teoretiskt som metodologiskt. För att med den kraften i

bagaget sedan röra sig över gränser till de sedan länge etablerade disciplinerna för att delta i och samtidigt störa de monolitiska berättelser som där annars härskar alltför oinskränkt. Forskningsmiljön karaktäriseras av intellektuell nyfikenhet både i termer av egen forskning och andras. Vi arbetar med olika former för att bedriva konstruktiv kritik i välkomnande och inkluderande rum då vi menar att kreativa forskningsmiljöer behöver kunna förändras och diversifieras kontinuerligt. Inspirerade av den feministiska forskaren Peggy McIntosh (2000) som skriver om känslan av att känna osäkerhet i livet i allmänhet men framför allt inom akademien har vi en uttalad strategi. Vi menar att känslan av falskhet, att det nog säkert finns någon som vet bättre, att det är läskigt när vi konstant ska säga vad vi tycker, agera som experter, är något att omfamna. För om vi stannar upp lite och funderar på vad känslan av osäkerhet innebär, att inte i alla lägen veta alla svar och vara helt tvärsäkra kan leda till en miljö där alla frågor kan ställas och där ett mer dynamiskt lärande blir möjligt. Vi tror också att det öppnar upp akademien för mer diversifierade erfarenheter vilka blir en viktig förutsättning för jämställdhet och lika villkor som är centrala för arbetets betydelse och kvalitet. En av våra "bakdagar" under hösten 2016 som egentligen var en workshop om kritiska perspektiv på arbetsmiljö med forskare från nationella och internationella forskningsmiljöer utmynnade i ett manifest för feministiskt liv och arbete. Manifestet har vi sedan använt för att vägleda våra forskningspraktiker.

MANIFEST FÖR FEMINISTISKT ARBETE OCH LIV

- ☉ Vi behöver hålla flera tankar i huvudet samtidigt: undersöka och kritiskt granska vad kön betyder i olika sammanhang, och samtidigt inte förutsätta kön.
- ☉ Göra feministiska interventioner: bidra med våra forskningspraktiker för att påverka så att ojämlikheter, sexism och rasism inte normaliseras.
- ☉ Ständigt pröva och ompröva vad det betyder att leva feministisk teori
- ☉ Gå bortom könsdualism
- ☉ Medvetandegöra genusdiskursernas materialitet
- ☉ Vara snäll och arbeta för konstruktiva konflikter
- ☉ Skapa femme-inistiska rum som tar form med andra utgångspunkter och horisonter i sikte
- ☉ Ändra lagar eller tillämpningen av befintliga lagar för att skapa bättre (arbets- och livs)villkor
- ☉ Arbeta för att emotionellt arbete ska ses som en central del av arbetsbelastning
- ☉ Utbilda i arbetsmiljöfrågor intersektionellt
- ☉ Utbilda unga i arbetsrätt
- ☉ Använd F-ordet: feminism!

- ☉ Skapa möjligheter för att kraftsamla för feministiska framtider
- ☉ Motverka separering: vi måste visa hur förhållanden i arbete och liv är sammanlänkade över tid och rum
- ☉ Tänka ledarskap annorlunda
- ☉ Tänka liv och arbete som helhet

Ett återkommande inslag i vårt arbete är att årligen arrangera *forskardagar* för att synliggöra allt forskande, kunskapande, aktivism och arbete som ständigt pågår. På våra välbesökta forskardagar kommer vi att fortsätta diskutera forskning, lägga fram texter och presentera projekt. Vi kommer att fortsätta knåda kakor på detta sätt då vi nu vet att det också ofta är där vi kommer på nya recept! Men enbart intern verksamhet räcker inte. Vart tredje år sedan 2004, och fortsättningsvis kommer *Genusmaraton* att gå av stapeln där genusforskning och forskning med genusperspektiv presenterats för både studenter, lärare, forskare och allmänhet, från tidiga morgonen till sena kvällen. För att nå så många som möjligt har maratondagarna alternerat mellan lärosätets campusorter, vilket har gjort att genusintresserade personer i både Jämtland, Ångermanland och Medelpad har haft nära till maratonloppen. På senare år har de dessutom spelats in av UR Samtiden och sänts i Kunskapskanalen, något som ytterligare ökat kunskapen om lärosätets genusforskning.

Under vårterminen 2016 lyckades vi äntligen inrätta The Forum for Gender Studies Award, som varit en väldigt seg kaka. Allting började omkring 2010 vid de årliga forskardagarna, där någon, efter att ha sett nobelprisen delas ut tyckte att det borde finnas ett alternativt pris, särskilt i relation till ekonomipriset. Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne etablerades och finansieras av Sveriges riksbank och har delats ut sedan 1969. Liksom ämnet ekonomi kan genusvetenskap sägas vara en vetenskap som etablerats på bred front efter Nobels död. Genusvetenskap är idag både en egen akademisk disciplin och ett etablerat perspektiv inom de flesta andra vetenskapliga discipliner och genusvetenskaplig forskning kan innefatta allt från övergripande analyser av resursfördelning i samhället till kartläggning av informella maktstrukturer i en specifik, begränsad kontext. Inget Nobelpris har ännu skapats för att belöna vetenskapliga framsteg inom detta för mänskliga relationer och samhällen centrala forskningsområde. Det tog några år för att reda ut formen och inte minst namnet för The Forum for Gender Studies Award. Inledningsvis ville vi kalla detta pris, som varandes ett alternativt Nobelpris, för Nobelia priset. För säkerhets skull tillfrågades Nobelstiftelsen som svarade följande:

Nobelstiftelsen anser att inrättande av ett "Nobeliapris" skulle utgöra ett uppenbart varumärkesintrång samt därvid dra otillbörlig nytta av Nobelprisets under över ett sekels tid upparbetade goda renommé. Av din framställning nedan framgår vidare inte någon särskild anledning att kalla ert pris "Nobeliapriset" förutom att just anspela på

Nobelpriset. För att slippa rättsliga åtgärder i ärendet emotser jag att ni kallar priset något som inte anspelar på Nobelpriset.

Priset som delas ut heter således Forum for Gender Studies Award men symboliseras genom en katt som heter *Nobelia*, speciellt formgiven och färgsatt av keramikkonstnären Åsa Hellkoff. Priset delas ut var tredje år i samband med Genusmaraton.

Nobeliakatten tillverkad av keramiker Åsa Hellkoff

När Mittuniversitetet fyllde 10 år som universitet producerades en officiell film som skulle beskriva Mittuniversitetets historia och forskning. När filmen premiärvisades vid 10-års jubileet började det koka bland åskådarna. Filmen visade en ensidig och inkomplett bild av Mittuniversitetet och det arbete som där bedrivs då inga

kvinnor fanns representerade och forskningen uteslutande representerades av det naturvetenskapliga positivistiska idealet. Forum för genusvetenskap kokade genast ihop en plan, att till det egna 10-års jubileet några månader senare göra en egen film och berätta en annan sida av historien. I Forum för genusvetenskaps film dekonstrueras vetenskapen som en symbol för att akademien och dess verksamhet är ett ständigt pågående arbete och att vi gör det tillsammans, det är inget på förhand givet och makt, ordning och ideal är till för att kritiskt granskas och utmanas.

Dokumentation av arbetet med att skapa FGV-filmen 2016. Ovan: ett exempel på försök att reclaima och queera vetenskapssamhället med inspiration av manifestationen under hashtagen #miunjubfest (se Lundgren et al. 2016). Nedan: tack till feministiska förebilder.

om att bygga upp stimulera och hålla vid liv en medvetenhet och en diskussion om vad som för en (feministisk) forskare kan vara etiskt försvarbart. Den feministiska huvudkritiken kring vårt vetenskapliga arv har länge varit just att det har utgått ifrån ett specifikt perspektiv (manlig, vit, heterosexuell, medelklass, men också det Raewyn Connell (2011) kallar för ett metropol-perspektiv, på så sätt suddas erfarenheterna från en stor del av mänskligheten, ja faktiskt en majoritet, ut. Samtidigt som detta perspektiv har förklätts till något universellt, allmängiltigt och allmänmänskligt. Förklädningen görs ofta genom det vetenskapliga talet om forskningens rationalitet, objektivitet och neutralitet. Att som feministisk strategi utmana sådana berättelser i singularis ser vi som ett sätt att omfamna skillnader på ett etiskt försvarbart sätt.

För FGV-miljön är det därför viktigt att delta i möten med andra genusforskare och tillsammans diskutera villkoren för genusforskning i den värld vi lever i och dela olika erfarenheter. I sådana samarbeten kan gränsdragningar, olika villkor och förtryckande regimer bli tydliga. Det kan handla om svårigheter med inresetillstånd och visum, försäkringsfrågor och aspekter av rasism och homofobi i olika kontexter. Samtidigt försöker vi att utnyttja de privilegier som vår geopolitiska position kan innebära för att möjliggöra och finansiera möten som möjliggörs av det handlingsutrymme som genusvetenskapligt arbete har i en svensk kontext. Dessa internationella och nationella samarbeten har bland annat resulterat i antologier så som *Challenging the myth of gender equality in Sweden* (2016) och *Ambivalenser och maktordningar: feministiska läsningar av nyliberalism* (2016) som innefattar samarbeten med forskare från olika delar av Sverige och världen. Arbetet inom Forum för genusvetenskap drivs ofta av lusten att arbeta tillsammans och att det går att göra det omöjliga och det som måste göras. Ett exempel på ett sådant arbete är antologin *Disrupted stories* (2017) som vände sig till författare som fått sina arbeten avbrutna på grund av flykt. Vi behöver en strategi för varje tillfälle, minst sju sorters kakor att välja mellan!

En etiskt försvarbar forskningspraktik

Grundläggande i den feministiska ställningstaganden är att fördelningen av samhälleliga resurser, materiella såväl som symboliska, inte ska regleras genom hierarkiska kategoriseringar i form av till exempel kön, sexualitet, ras, etnicitet, klass, funktionalitet, ålder och geografisk lokalisering. Sådana ordningar får inte heller utgöra grund för våld, förtryck eller diskriminering. Detta kräver att de normaliserade föreställningar, beteendemönster, sedvanor och symboler som förorsakar de orättvisor och de strukturella förtryck som drabbar vissa människor ständigt måste utforskas och ifrågasättas. Detta utifrån avsikten att inte frammana en så samstämmig röst som den akademiska formen ofta ger upphov till trots de dissonanser, skillnader och inkonsekvenser som ofta finns i en forskargrupp, ett material eller en människa. Vi vill också verka för att kvaliteten ska bedömas

utifrån ändamål och inte mängden av publikationer, på vilket språk eller var de är publicerade som ska vara avgörande.

De etiska aspekterna är därför särskilt viktiga i forskningen, i synnerhet med hänsyn till den långsiktiga betydelsen av forskning och den ställning i samhället som forskningen har och de maktrelationer som finns mellan forskare och deltagare i projekten. Att stimulera till etiska diskussioner och vad det innebär att ha ett etiskt förhållningssätt är frågor som FGV försöker lyfta kontinuerligt i vår verksamhet. Det handlar både om hur vi väljer våra forskningsfrågor, hur vi agerar i mötet med deltagare involverade i studier och hur vi presenterar våra resultat samt om hur forskare agerar mot varandra, erkänner och ärar varandras arbete och fördelar arbetet i våra projekt och skrivprocesser. Det är en viktig del i vårt strategiska arbete att hålla dessa frågor ständigt närvarande i vårt vardagliga arbete. Vilka än motiven för samarbetet är så är det avgörande att tidigt blir klar över— och gör klart för sina samarbetspartners— vad man förväntar sig av varandra och inte minst vad man själv kan bidra med. Arbetsfördelningen bör vara realistisk. En tidsplan för de olika insatserna är viktig att upprätta, även om dessa måste uppdateras från gång till annan. Som alla arbetsgemenskaper förutsätter vetenskapligt samarbete en viss pålitlighet när det gäller förmågan att hålla planer och kvalitet i arbetet liksom gällande en integritet hos enskilda forskare. Ett reflekterat etiskt förhållningssätt och agerande i forskarens olika roller är därmed påkallat.

Redlighet kännetecknar en verksamhet, som bedrivs i enlighet med gällande lagar och förordningar, och vars aktiviteter i hög grad överensstämmer med det som anses vara rätt och riktigt. I detta sammanhang är det rätta och riktiga att studenters respektive forskares insatser och prestationer överensstämmer med vad som påstås, försäkras och intygas, t ex vem som har gjort vad och hur det har gjorts. Det är genom institutionaliserade forum där frågor som dessa diskuteras som forskare kan utveckla och reflektera kring den vetenskapliga verksamhetens etiska principer, hederlighet och pålitlighet.

Fyra forskningsområden

Vi har sedan 2013 organiserat forskningen inom FGV i några prioriterade områden. Sedan dess använder vi också delar av våra årliga resurser för att för varje prioriterat område ha en temaledare med timmar i sin tjänst till förfogande för att planera seminarier, koordinera ansökningsförfaranden, ordna workshops och bjuda in gäster, redigera temanummer i vår working-paper-serie osv. Vi tycker att det är viktigt att det drivande arbetet ligger på personer som har tid i sina tjänster för att göra det. Detta för att motverka det obetalda arbete som ofta görs av kvinnor för att upprätthålla kollektiva strukturer. De prioriterade forskningsområdena var i den tidigare strategin tre: (1) normalisering, (2) kultur och skola och genus och (3) arbetsliv. Under åren som gått har vårt arbete delvis ändrat fokus genom att temaområde 1 har ett uttalat teoretiskt fokus och tema 2 har fått en tydligare inriktning mot genusrelaterat hälsopreventivt arbete. Därtill har en ny deg stöpts och ett nytt temaområde växt fram: Feministiska perspektiv på hållbart samhällsbyggande. I och med denna strategi utökas således våra prioriterade forskningsområden till fyra. I det följande ger vi korta beskrivningar av varje forskningsområde och i slutet av vår strategi ger vi lästips från våra publikationer inom respektive områden.

Forskningsområde 1: Genusteori i och för framtiden - att förstå och utmana samtida normaliseringsprocesser

Inom ramen för denna forskningsinriktning står utveckling och spridning av genusteoretisk kunskap i förgrunden. Att vara ett subjekt idag är att vara beroende av de diskurser, föreställningar, tekniker och apparater som vi blir till genom, och som ingår i den värld normer och normalitet är med om att instifta. Detta handlar inte (enbart) om idéers och begrepps förmåga att påverka våra föreställningar, eller om social konstruktivism, utan om betydligt mer komplicerade interaktioner mellan materialiteter, praktiker, tekniker, språk, idéer med mera. Vi har i flera tidigare forskningsprojekt utgått ifrån begreppet normalisering som ett centralt begrepp för att utforska, och samtidigt försöka utmana, sådana processer som i en svensk välfärdskontext kommit att definiera vad som betraktas som "normalt" (Fahlgren et al 2016). Temat är fortfarande aktuellt då vi fortsatt behöver försöka förstå hur normer, normalitet och normalisering fungerar i vår samtids nyliberalt och nationalistiskt präglade sammanhang, hur detta bidrar till såväl inkluderingar och privilegier som diskriminering och förtryck, och vad det har med genus att göra (se Bergman 2014, Johansson 2011).

Nyliberalismen har på ett genomgripande sätt förändrat samhället och vårt sätt att förstå det. Samtidigt får effekterna av sådan förändring inte överdrivas. Nyliberalismen innebär inget brott med de grundläggande maktordningar och

den kapitalistiska ekonomi som bär upp desamma—-snarare innebär nyliberala förändringar en förstärkning av just dessa delar av det samtida samhället (Granberg 2016). Några exempel är segregation och fördjupade klassklyftor, urbanisering och nationalism som har blivit en effekt av samtida nyliberal politik. Normalisering, normer och "det normala" kommer dock genom detta att fungera på delvis nya sätt som utmanar feministiskt tänkande. Detta står i fokus för detta tema, samtidigt som vi också försöker formulera svar på vad dessa förändringar får för konsekvenser för feministisk forskning och teori, eller hur feministisk teori å sin sida kan skapa utmaningar (Giritli Nygren et al 2016). Det är en pågående kamp där det finns ett behov av olika fantasier och visioner, likaså olika allianser för att sådana visioner ska kunna utvecklas (Sjöstedt Landén & Giritli Nygren 2017 kommande).

Inom ramen för temat bedrivs teoretisk utveckling dels genom att med hjälp av genusvetenskapliga begrepp utvidga maktanalyserna inom våra respektive discipliner, dels genom att utveckla vår förståelse av normalisering. Pågående projekt handlar om att i samarbete med forskare från risk och krisforskningscentrum (RCR) utveckla feministisk riskteori (finansieras av Riksbankens Jubileumsfond), att utforska hur integrationsarbetare bemöter och hanterar lokalt motstånd mot flyktingmottagande och rasism i (ofta) institutionaliserat vita kontexter (finansieras av FORTE), sjukvårdens omstrukturering och lokala motståndsåtgärder (finansieras genom post doc och doktorandprojekt). Vidare söker vi finansiering för att utveckla formerna för intersektionella maktanalyser inom fält där dessa kunskaper fortsatt förbises liksom för att genom studier av normaliseringsprocesser synliggöra hur till synes åtskilda händelser är sammanlänkade genom olika maktordningar samt att i samarbete med aktivister och forskare i olika kontexter försöka avkolonialisera den feministiska kunskapsproduktionen och utforska möjliga länkar mellan olika kampkontexter.

Forskningsområde 2: Genusrelationer och hälsa

Temat som fokuserar på genusregimer och utforskar hur våra liv formas av olika genusregimer under livets gång. Det är ett fokus på att analysera maskulinitet och femininitet; genusrelationer, ojämlikhet och genusrelaterat våld. Samt intersektionerna av genus och andra hierarkier som klass, ras, sexualitet och deras relation till livets gång och den omfattande påverkan som genusregimer har på vårt samhälle. En tydlig inriktning inom forskningsområdet är hälsofrämjande arbete i skolor med fokus på att förändra rådande maktordningar (Gillander Gådin et al 2013, Warne, Snyder and Gillander Gådin 2013). Skolan är en institution där lärare och elever förhandlar genuskontrakten och där pojkar och flickor konstruerar maskuliniteter och femininiteter från en tidig ålder (Connell 1996). Det gör att det blir en viktig arena för att arbeta för förändring av genushierarkier. Skolan kan

vara en viktig arena för att bygga stödjande miljöer där individer kan utveckla utan att hindras av genus, ras, klass, sexualitet, religion, funktionsvariation osv. För att förstärka unga flickor och pojkars samarbete med personal på skolan och andra viktiga aktörer i samhället behöver nya metoder utvecklas som möjliggör att ungas röster blir hörda och att de blir aktiva aktörer i sina egna liv, individuellt och kollektivt tillsammans.

Inom forskningsområdet kommer ett stort fokus under de närmaste åren att ligga på utveckling och användning av visuella metoder för social förändring, t ex photovoice och PV (participatory video). Metoderna är inriktade på att skapa genuin delaktighet där deltagarna använder bilder för att reflektera över styrkor och utmaningar och gemensamt utarbeta strategier för förändring. Ett exempel på resultat från de senaste årens ansökningar är det Forte-finansierade forskningsprojektet T-GRAN om flickors trygghet som genomförs 2016-2019 i samarbete med kanadensiska, sydafrikanska och svenska forskare. Ett annat exempel är ett photovoice-projekt i en gymnasieskola med fokus på ökad framtidstro, trygghet och självkänsla finansierat av Specialpedagogiska skolmyndigheten (2016-2018).

Forskningen inom området har också behandlat våld i nära relationer med fokus på uppbrottsprocesser och våldsutsattas upplevelser av kontakt med myndigheter (Jarnkvist 2015, Jarnkvist & Brännström 2016). Med bakgrund i hur våldsutsatta vuxna berättar om hur de upplever att myndigheters arbete med våld i nära relationer hanteras av berörd personal konstaterar forskarna bland annat att kunskapen om våld i nära relationer behöver bli bättre bland myndighetspersonal och att myndigheter behöver samverka mer med varandra för att arbetet med våld i nära relationer ska stärkas. En strategi inför kommande år är därför att i samverkan med myndigheter öka personalens kunskap om genus och våld i nära relationer. Det kan exempelvis ske genom uppdragsutbildning eller enstaka föreläsningar för personalgrupper. FGVs forskare samarbetar också med dramaturger och manusförfattare i syfte att sätta ihop teaterföreställningar om våld i nära relationer, riktade till unga människor. Forskningskommunikativa insatser ska också göras för att få upp våld i nära relationer på politikernas dagordning. Syftet med dessa insatser är att skapa ökad kunskap samt stimulera till samtal om våld i nära relationer bland såväl myndighetspersonal, politiker som en intresserad allmänhet.

Temat rymmer forskning om genusbaserat våld i olika former och i olika åldrar och en strategi är att fortsätta att synliggöra utsatthet för våld och sexuella trakasserier i unga år och konsekvenser för hälsa men också att utveckla metoder som kan användas i framtida förändringsarbete.

Forskningsområde 3: Genus och arbetsliv

Temat bygger på mångårig forskning om servicesektorn, offentlig sektor, flexibiliseringsprocesser på arbetsmarknaden, globalisering och omstrukturering av regionala arbetsmarknader, hälso- och jämställdhetssatsningar i organisationer samt arbetsmiljöfrågor. Forskningen har främst bedrivits inom genusvetenskap, sociologi, hälsovetenskap, rehabiliteringsvetenskap och kulturgeografi. De senaste åren har forskningen tagit sin utgångspunkt i intersektionella perspektiv på pågående förändringar i arbetslivet och på arbetsmarknaden. I tider av snabb ekonomisk omvandling har feministisk forskning en viktig uppgift att kontinuerligt analysera processer, strukturer och mekanismer som upppepar patriarkala system och ojämlikheter och skapar nya typer av förtryck och exploatering av människor. Det behövs även feministiska formuleringar och narrativ som kan utgöra alternativ till de verklighetsbeskrivningar som råder kring vad arbete betyder i samhället: dels en kritik av lönearbete som norm och krav för att få tillgång till välfärd, och dels en kritik av lönearbetet som det enda "riktiga" arbetet. Det finns starka normer om kvinnor som ansvariga för hushåll och omsorg vilket ofta får effekten att ansvaret för det arbete och den arbetsbörda detta betyder läggs på kvinnor själva. Vi arbetar för att feministisk forskning och organisations- och arbetslivsforskning ska vara i en kontinuerlig dialog för att skapa skarpare teoretiska och analytiska verktyg för att formulera vägar för förändring av ojämlika och orättvisa livsvillkor.

Arbetsmarknaden präglas idag av klyftor som av både rumslig och social karaktär. De skär till exempel mellan lands- och glesbygdsregioner och urbana centra, mellan anställda och icke anställda, mellan tillsvidare- och tillfälligt anställda såväl som mellan sektorer, arbetsuppgifter och arbetsvillkor som genusmärks, sexualiseras, klassas och rasifieras. Den starka idealiseringen av lönearbete i samhället förutsätter också ofta funktionalitet av ett visst slag, vilket därmed skapar särskilda krav på funktionalitet såväl som medikalisering av hen som inte anses "funka" tillräckligt väl i lönearbete. Sverige tillhör en av de moderna stater som kan sägas gått från "welfare" till "workfare" vilket sorterar ut de individer som är villiga att gå med på arbetsmarknadens förändrade villkor. Även om genus och heteronormativitet identifierats som centralt för hur ojämlikheter skapas i arbetssamhället har det också förbigåtts i många sammanhang i både officiell och akademisk debatt. Trots all policy som skapats för att förbättra arbetslivet så kvarstår att sjuktalen är mycket högre för kvinnor än för män, kvinnor jobbar mer deltid och får inte tillgång till rehabilitering och utveckling i samma utsträckning som män. Detta behöver vi ta oss an med maktkritiska verktyg så att motverka att individer görs till syndabockar för strukturella problem. Vi behöver därför fortsatt granska de ojämlikheter som pågår i arbetslivet och som uppfinns samtidigt som självbilden av Sverige som redan jämställt återskapas. Vi behöver kritiskt granskande analyser av arbete, arbetsmarknad, arbetsliv och organisering som alltid fortsätter att ställa "den andra frågan" för att fördjupa och utveckla intersektionella analyser.

Vi frågar oss vad det kan innebära att organisera för jämlikhet? Att skapa hållbar organisering ur ett (med)arbetares/arbetssäljares/personalens perspektiv är i fokus. Detta görs genom en rad olika pågående projekt som innefattar undersökningar av hur kommunala initiativ för rätt till heltid inte lyckas ifrågasätta strukturer på en djupt könssegregerad arbetsmarknad då kvinnors kroppar agerar buffert när dåliga villkor och löner fortsatt görs till norm i organisering av arbetet. Det handlar om jämställdhetssatsningar i maskulina branscher och teoretisk och metodologisk utveckling av begreppen hållbar organisering och arbetsmiljö genom att bearbeta dessa begrepp genom feministiska idé- och teoribildningar. Vi ser också ett behov av att fortsätta utveckla de intersektionella perspektiven i relation till arbetslivs- och organisationsforskning samt att formulera plats och rum som en tydligare del i intersektionella analyser, tex i form av tidsrumslig handlingsteori.

En strategi för att flytta fram positionerna inom detta forskningstema är att förstärka forskningsspår som problematiserar och undersöker hur gränser mellan lönearbete och övrigt liv förändras, upplöses, förflyttas och sätts upp. Detta innebär ett tydligare fokus på att problematisera arbete som begrepp med feministiska verktyg.

Forskningen kan inte vara avskild från de pågående förändringarna i arbetslivet. Det är viktigt att vi hela tiden har en dialog och samarbete med organisationer och individer runt om i samhället. Pågående samarbeten finns med organisationer i offentlig, privat och ideell sektor. Vi samarbetar även internt inom universitetet med nätverket för arbetslivsforskning vid Mittuniversitetet (NAFS). Forskare verksamma inom detta tema anlitas även för interna uppdrag som rör organisering och verksamhetsutveckling ur jämställdhets- och lika villkors-perspektiv.

Forskningsområde 4: Feministiska perspektiv på hållbart samhällsbyggande

Den här delen av FGVs forskningsstrategi tar sin utgångspunkt i det samarbete som uppstod mellan forskningsenheterna Centrum för forskning om ekonomiska relationer (CER) och Risk- och krisforskningscenter (RCR) med fokus på forskning om utsatthet, ekonomi och risk. Forskningen har ett övergripande fokus på hållbarhet och betonar att begreppet består av fyra dimensioner, social, kulturell, ekologisk och ekonomisk hållbarhet (Öhman et al 2017). Det kritiska perspektivet visar hur den sociala dimensionen av hållbarhet var en grundläggande del i begreppets tidiga versioner men att det har kommit att bortprioriterats till fördel för "utveckling" och ekonomisk tillväxt. Därför har social hållbarhet i vissa fall kommit att utvecklas som parallellt till ekonomisk och ekologisk hållbarhet (Dempsey et al., 2011; Vallance et al., 2011, Brand 2010).

Delar av forskningen inom inriktningen handlar om ett inkluderande samhälle som grund för en hållbar utveckling vilka kan sägas vila på lagstadgade processer kring medborgardeltagande. Frågor om vem som deltar i samhällets planeringsprocesser, på vilket sätt de deltar och vilka effekter det ger är viktiga att studera och analysera. En viktig utgångspunkt för hållbart samhällsbyggande blir det intersektionella perspektivet där olika former av under- och överordning dvs. olika sociala positioner som etnicitet, socio-ekonomisk status, kön, ålder, funktionsvariation och så vidare sammanfaller och förstärker varandra och att de ibland reproduceras av stadsplanering genom exempelvis stadens infrastruktur, bostäder och transportsystem (Molina, 1997; Quinn, 2002).

Några pågående projekt inom ramen för hållbart samhällsbyggande är projekt som tar sin utgångspunkt i social inkludering som grund för hållbart samhällsbyggande. Perspektiv från dem vars röster sällan hörs i denna typ av processer, som nyanlända, kvinnor, äldre och barn får en särskild plats i forskningen om inkluderande samhällsbyggande. Det görs dels genom att nya former för medborgardeltagande i stadsplaneringsprocesser utarbetas i vad vi kallar för "särskilt hörande" av medborgare (Giritli Nygren & Nyhlén 2017) samt genom att studera framväxten av Sveriges största trygghetsboende för äldre. Forskningen fokuserar också på de utmaningar som välfärdsstaten ställs inför vid större samhälleliga förändringar främst i termer av en förändrad stadsbild i och med att utsatta medborgare från EU länder i större utsträckning lever och arbetar på gator och i offentliga rum runt om i Sverige.

Forskningen kring hållbart samhällsbyggande utgår också ifrån kritiska designstudier och jobbar utifrån olika empiriska fält för att dekonstruera vårt "gemensamma" kulturarv utifrån frågor om hur kulturarv görs och vem som gör det och vilka effekter det får för vår förståelse av Sverige och svenskhet (Lindblad Gidlund & Nyhlén 2016). Andra exempel är analyser den svenska statens policy för Arktis där ekologisk hållbarhet är ett av argumenten satt i förgrunden för policyns existens men samtidigt används det som argument för att upprätthålla koloniala praktiker.

I en studie om hur bostadsägare uppfattar och hanterar klimatrisker i relation till sina bostäder blir det tydligt att olika intersektioner av exempelvis utbildningsnivå, ekonomiska förutsättningar, ålder och kön har betydelse för hur människor uppfattar och hanterar klimatrisker. Att göra praktiska åtgärder på huset eller försäkra sig mot olika former av klimatrelaterade risker är exempel på sätt att skydda sig och hantera uppkomna skador orsakade av väderrelaterade händelser. Människor med hög utbildning, goda ekonomiska möjligheter och/eller hantverksskicklighet har såväl kunskap som ekonomisk möjlighet att göra praktiska och ekonomiska

åtgärder för att skydda sig mot olika former av risker medan personer som saknar dessa förutsättningar riskerar stå utan skydd. Även kön har betydelse för hur människor uppfattar och hanterar klimatrisker i relation till bostaden eftersom hus och försäkringsfrågor av många betraktas vara männens ansvarsområde (Jarnkvist et al 2017).

Recept: småkakor och feministiska strategier

Den här delen av boken handlar om vad som krävs för att upprätthålla de miljöer vi verkar inom för att bedriva den forskning vi vill göra och att drömmar kan förverkligas. Det började med att Sara drömde:

Jag drömde en natt att vi skrev en bok, en bok fylld med recept på småkakor och varje recept var följt av en feministisk strategi.

Sara Nyhlén

Gammel-mormor Ruts drömmar

1 kkp smör
1 kkp kronolja
3 kkp socker
Dessa tre ska röras vitt
3,5 kkp mjöl
1msk vanilj socker
1 tsk hjortron
gräddas på svag värme 150 grader

Drömmar kan bli sanna, men det behövs ett antal ingredienser. För det första behövs möjligheten att kunna drömma, möjligheten att tänka fritt, tänka högt, tänka tillsammans. Inom Forum för genusvetenskap har vi ibland pratat om att vi är en gemenskap men att vi inte riktigt vet hur verklig den gemensaken är eller hur stor del av gemenskapen som är föreställd. Men att det kanske inte spelar så stor roll. Att tanken om att vi är en gemenskap, föreställningen om att vi är det, ger oss kraft och möjligheter, det ger oss mod. Ensamma skulle vi inte ha samma möjligheter till kritik, till att göra motstånd och att tänka om. Att störa ordningen och byta riktning.

Drömmen som feministisk strategi är inte som den Amerikanska drömmen, det är inget du gör själv, det är inget som tillfaller den som "jobbar hårt" eller blir sann bara du tror tillräckligt hårt på den. Det är något vi gör tillsammans. Ofta misslyckas vi. Den blir platt. Eller hård. Vi klandrar oss och får inte till det luftiga, den härliga knapriga känslan. Den smulas sönder. Den blir alltför spröd.

Det är då vi behöver varandra. Vi behöver få syn på andra sätt att göra drömmen möjlig, ändra strategi, byta ut någon ingrediens eller lägga till något. Kanske behöver du en paus och någon annan kan baka vidare på drömmen en stund.

Att vara feminist är att försvara rätten att drömma andra världar!

Feministiska grottor

Feministiska grottor (eller rum) ger materiella förutsättningar för kreativt tänkande men utgör också en förutsättning för att finna ork och stöd i den frustration som föds ur att möta och bekämpa strukturella mönster av förtryck av olika slag utanför grottorna.

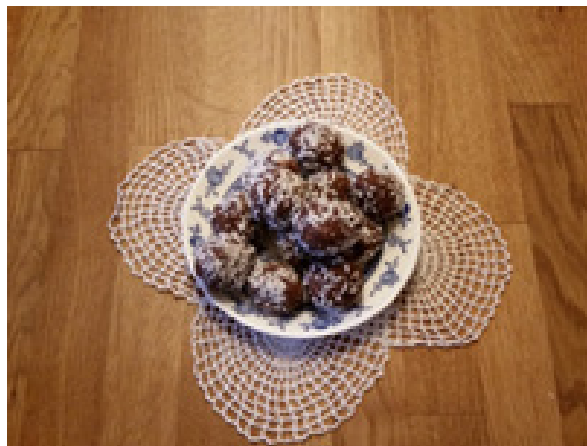
1/2 dl vetemjöl eller majsstärkelse
 1 dl socker
 1 tsk bakpulver
 2 tsk vaniljsocker
 200 g smör eller vegetabiliskt margarin

Fyllning: varieras utifrån behov

1. Blanda samman mjöl, socker, bakpulver och vaniljsocker i en skål. Skär matfettet i mindre bitar och tillsätt det. Arbeta snabbt samman till en deg. Låt degen vila en liten stund i kylen så blir den lättare att hantera.
2. Forma degen till små bollar och placera i muffinsformar på en plåt.
3. **Fyllning:** Gör en fördjupning i varje kaka och klicka i en fyllning t.ex. lite sylt.
4. Grädda mitt i ugnen i ca 10 minuter. Låt kallna på galler.

Katarina Giritli Nygren

Energikakor

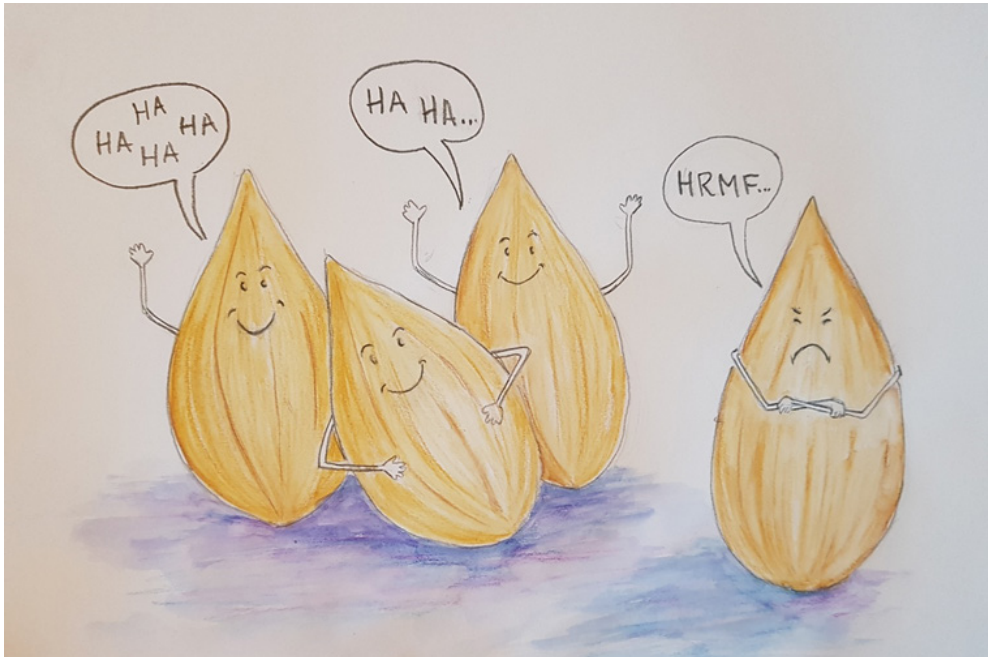
När jag satt på tåget påväg till den årliga genuskonferensen ringde telefonen och en okänd kvinna undrade om jag hade tid. Det hade jag egentligen inte, men hon lät angelägen. Hon ville prata med mig om sin dotter som under lång tid varit utsatt för sexuella trakasserier i skolan. Killarna i klassen tafsade och kallade henne saker och skolans personal ursäktade killarna, så som ofta sker. Hon berättade också om en ny "lek" de kommit på. En kniv går runt i killgruppen och varje kille får säga om de ska skära upp, gifta sig eller död- och så namnet på en tjej. Mamman till flickan har kämpat i många år och ibland känt att hon inte orkar. Hon frågade mig hur jag orkar forska om ett ämne som är så plågsamt och tackade mig för att jag orkade. Här kommer ett recept på energikakor som kan ge kraft när en känner att en- nästan- är på väg att ge upp.

1 dl blötlagda russin
3 dl havregryn
1 tsk vaniljsocker
1-2 msk kakao
2 msk starkt kaffe
0,5-1 dl cashewnötter
1-2 msk kokosolja
kokosflingor

Blötlägg russinen över natten, gärna i rom eller någon god likör
Lägg allt i en mixer och blanda tills det blir en lagom fast smet
Forma bollar som rullas i kokosflingor

Katja Gillander-Gådin

Killjoy-kubb

Teckning av Gunilla Olofsdotter

100 g smör	2 tsk hjorthornssalt
1 1/4 dl strösocker	2 dl gräddfil
1 st ägg	5 dl vetemjöl
ca 1 krm (ca 10 droppar) bittermandelarom	pärsocker

1. Rör ihop smör och strösocker till en jämn smet, använd gärna elvisp med vispar.
2. Tillsätt ägg, bittermandel, hjorthornssalt, gräddfil (eller filmjöl) samt vetemjöl. Arbeta ihop allt till en jämn kladdig deg.
3. Klicka ut degen på en plåt med bakplåtspapper. Strö över pärsocker.
4. Grädda mandelkubbarna mitt i ugnen i 200 °C i ca 15 minuter tills de fått en gnutta färg.

Ibland behöver feminister i sociala sammanhang lämna en viss bitter eftersmak antingen genom att offentliggöra en avvikande åsikt som löper risk att förstöra stämningen eller genom att inte skratta på rätt ställe eller inte skratta alls.

Jonny Bergman, Johanna Bergström, Ida Sjöberg & Katarina Giritli-Nygren

Bräckliga flarn

100 g	smör
2 dl	havregryn
1 dl	socker
1 msk	sirap
1 dl	vetemjöl
1 tsk	bakpulver

Dekonstruktiv matlagning har de senaste decennierna sökt sig under de gamla vanliga traditionerna – utan att lämna dem – för att undersöka vad det kan innebära att, exempelvis, baka, se om det kan vara annorlunda, öppna nya möjligheter. Som genusforskningen med könen. Gärna lekfullt, på allvar.

Flarn. Smaka på ordet. Enligt ordlistan betyder det flaga, spån, en tunn skiva, något mycket lätt och bräckligt samt en tunn och spröd småkaka. Men det kan också betyda "viljelös människa som drivs hit och dit". Vad händer om vi tänker kring flarnets lätta bräcklighet och den metaforiska överföring som språkbruket redan ger oss? Och om vi, i enlighet med bakandets (och konstens, och forskningens) sätt att knåda samman, lägger till frågan: Vad påminner oss flarnet om som kan ha betydelse för en genusvetenskaplig forskningsstrategi? Påminner det inte om att strategier sällan tar hänsyn till det lätta, bräckliga, sårbara?

Att flarnets lätta och viljelösa bräcklighet bör vara en lika viktig del av det feministiska tänkandet som strategins hårdhet? Att låta sig drivas hit och dit kan också innebära en utvecklad känslighet, en öppenhet för det oväntade, det omöjliga, för jämlikhet. För att låta den andre komma först, som det uttrycks i den passivitets etik som håller på att formuleras av feministiska tänkare som Spivak och Butler.

Men visst behövs också strategier. Åtminstone så länge de är det enda som räknas. Alltså, som alltid: ambivalens. (Det lätta flarnet har ju också en förmåga att lägga på vikt.) Men varje strategi bör vara bräcklig som ett flarn, också.

Anders Johansson

Sju sorters digitala kakor mot härskartekniker:

En app för kartläggning och synliggörande av härskartekniker
(och stöd i realtid för den som drabbas)

Heléne Zetterström Dahlqvist, Karin Larsson-Hult, Emelie Larsson,
Michaela Castellanos

Ta en stund för dig själv, luta dig tillbaka i din obekväma mötesstol och njut av en kaka med en himmelsk smaksensation utöver det vanliga... och krossa patriarkatet utan att lämna några smulor!

Händer det att du sitter på möte och får en obehaglig känsla i magen? Det är nog inte kakorna du har ätit! Kanske har du eller någon i omgivningen blivit utsatt för en härskarteknik? Vår app hjälper dig att identifiera och hantera sju olika härskartekniker.

Härskartekniker inom akademien

En härskarteknik kan beskrivas som olika maktprocesser och metoder som används för att skaffa sig negativ makt över andra. Berit Ås (1991) har beskrivit fem sådana förtryckarmetoder vilka hon döpt till härskartekniker. Sedan dess har antalet identifierade härskartekniker utökats och idag talar man ofta om sju härskartekniker; osynliggörande, förlöjligande, underhållande av information, dubbelbestraffning, påförande av skuld och skam, objektifiering och våld eller hot om våld (Ås 2003 i Jonasson, Amnéus, Flock, et al. u.å).

Det görs ca 2000 anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen varje år (2016), men mörkertalet kan antas vara stort. Utöver diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling sker andra situationer som inte kan anmälas inom ramen för diskriminering men som ändå är problematiska och som behöver belysas och det är sådana situationer vi vill uppmärksamma med vår app.

Kunskap om hur vi kan identifiera och synliggöra dessa tekniker är viktiga för oss alla, inte minst inom akademien. Vi kan alla utsättas eller omedvetet utsätta andra för härskartekniker och ett medvetandegörande av dessa ser vi som mycket viktigt. Blir vi medvetna om härskartekniker kan vi synliggöra och bemöta dem med motstrategier. För att förändra det sociala klimatet kan vi försöka föregå med gott exempel genom att använda bekräftelsetekniker istället.

Om en arbetsplats såsom ett universitet kan bli självmedvetet kring i vilken grad härskartekniker förekommer kan det vara en del i att främja den psykosociala miljön. Genom att använda vår app får du inte bara hjälp i situationer då det händer, du bidrar till att skapa ett verktyg för att adressera härskartekniker. I skapandet av appen har vi inspirerats av idéer från Ås (199n), Linköpingsuniversitet och Retoriska.se

Så, om någonting känns fel, men du verkligen inte vet vad det var som just hände:

- Öppna appen och checka in.
- Välj den typ av härskarteknik som du just varit med om. Då kommer du att få en kaka med en föreslagen motstrategi. Du kan också välja att se en föreslagen bekräftarteknik.
- Om du har plats-info aktiverat på telefonen kommer härskarteknikshändelsen att markeras på respektive byggnad på campuskartan (exemplifierat i kartan nedan).
- ⊙ Alla rapporterade händelser i appen genererar statistik som kopplas till en databas. Veckovisa rapporter från databasen skickas med automatik till Lika-villkors-ombud, dekaner och rektor. En stark varningssignal skickas när antalet händelser överstiger en kritisk gräns. Viktigt att komma ihåg är att olika byggnader har olika antal mötesrum och annat, och att fördelningen av härskarsituationer därmed kan bli ojämna för att vissa rum kan möjliggöra fler härskartekniker än andra.

Appens struktur

Kaka	Vad hände? <i>Klicka på de typer av beteenden som du just upplevde</i>	Härskarteknik	Motstrategi	Bekräftarteknik
Rullrån 	☐ Två eller flera personer pratade om mig som om jag inte var där. ☐ Två eller flera personer pratade om någon annan i den personens närvaro - som om personen inte var där. ☐ Någon diskuterade frågor som rör mig i min närvaro utan att lyssna av med mig. ☐ Någon diskuterade frågor som rör någon annan i dennas närvaro utan att höra med hen.	Osynliggörande <i>App svarar:</i> "Du har blivit osynliggjord." <i>Alternativt:</i> "Någon har blivit osynliggjord"	Ta plats <i>App svarar:</i> "Gå in i konversationen med en kommentar i stil med: "Vad roligt att du diskuterar saker som är viktiga för mig. Min uppfattning är att..."	Synliggör <i>App svarar:</i> "Fråga 'tredje hjulet' om hens åsikt. Involvera hen i konversationen."
Gaffelkaka 	☐ Någon skämtade om mig på ett sätt som gjorde att jag kände mig obekväm. ☐ Någon härmade mig på ett kränkande sätt. ☐ Någon pratade om mig på ett oprofessionellt sätt. ☐ Någon förminskade mina åstadkommanden.	Förlöjligande <i>App svarar:</i> "Du har blivit förlöjligad."	Ifrågasätt <i>App svarar:</i> "Låt inte förlöjligande skämt eller kommenterar gå förbi obemärkt. Skratta aldrig med, utan sätt ett stopp i konversationen och kräv en förklaring. Analysera förlöjligandet och be personen förtydliga vad som menats. Upprepa	Respektera <i>App svarar:</i> "Respektera och bemöt personer seriöst. Ställ frågor om personers uppfattningar och synpunkter för att ge personer mentalt utrymme."

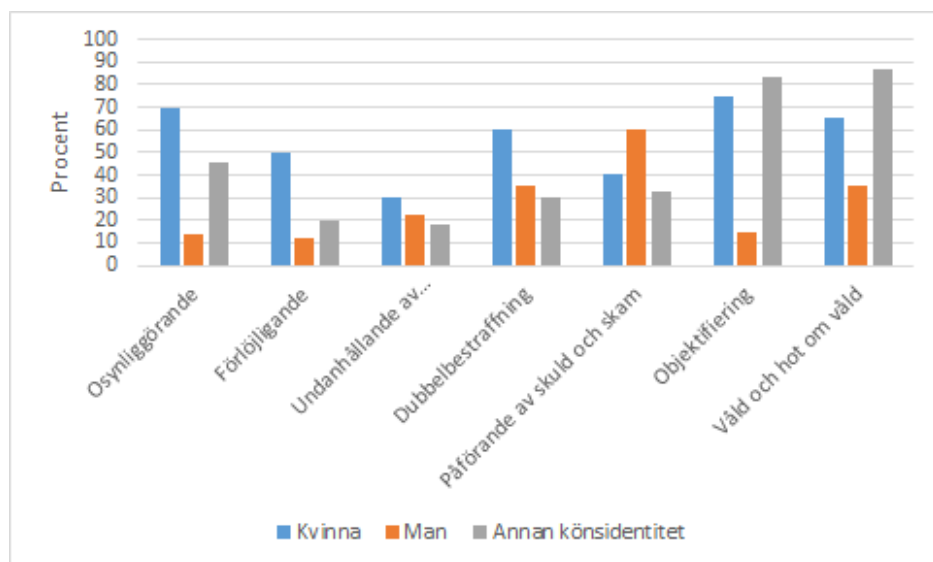
	☐ Någon pratade förminskande om någon annan eller skämtade på dennas bekostnad.		<i>till exempel vad som sagts ord för ord och be om närmare förklaringar, t ex: "Vad menar du med att en kvinna inte skulle kunna hantera det där?"</i>	
Havreflarn 	☐ Någon undanhöll medvetet information från mig. ☐ Det hölls ett möte där jag borde varit med, men inte blivit inbjuden. ☐ Beslut som skulle fattas på ett möte fattades i informella sammanhang där inte alla haft tillträde. ☐ Någon av mina kollegor uteslöts från ett möte eller förhindrades från att ta del av information.	Undanhållande av information <i>App svarar: "Du har undanhållits information och blivit utesluten eller marginaliserats."</i>	Kräv transparens <i>App svarar: "Om ärenden diskuterats och lösningar tagits fram utan din medverkan, påminn de andra om att ni alla ingår i en arbetsgrupp där alla ska få bidra. Du kan även komplimentera personerna att de har diskuterat, men sedan be dem berätta för dig vad de kommit fram till och hur innan något beslut tas. Utgå från att undanhållandet sker på grund av dålig informationsstruktur eller att personer är omedvetna om sitt handlande och dess konsekvenser."</i>	Informera <i>App svarar: "Var noga med att informera och inkludera alla i beslutsprocesser. Uppmärksamma även tystlåtna individer. Om saker diskuteras på fritiden, var beredd att förklara för resterande gruppmedlemmar vilka slutsatser ni har dragit och varför."</i>
Macaroon 	☐ Någon fick mig att känna att vad jag än gör så gör jag fel. ☐ Jag blev direkt eller indirekt	Dubbel-bestrafning <i>App svarar:</i>	Bryt mönstret <i>App svarar:</i>	Dubbel-belöna <i>App svarar:</i>

	kritiserad för att befinna mig i en situation jag inte har någon kontroll över. ☐ Någon av mina kollegor blev utsatt för osaklig kritik.	<i>"Du har blivit utsatt för dubbelbestraffning."</i>	<i>"Var tydlig med hur du upplever de dubbla budskapen. T ex: 'När du ber mig att vara noggrann och sedan klagar på att jag har för stort kontrollbehov upplever jag att det inte spelar någon roll vad jag gör – du anser i alla fall att jag gör fel. Jag skulle önska att du är tydligare med ditt övergripande mål och låter mig ta mig dit på det sätt jag tycker passar mig bäst.'</i> <i>Fundera över och förstå dina egna prioriteringar. Kommunicera dessa prioriteringar till andra som påverkas av dina val. Tänk på att du vet vad som är viktigt i ditt liv och för dig."</i>	<i>"Utgå från att alla gör så gott de kan, och prata hellre om företeelser i sig än specifika personer. Backa den som utsätts genom att påpeka att kritiken är orimlig."</i>
Prinsessbakelse 	☐ Någon påstod att en svår situation jag befinner mig i är mitt eget fel. ☐ Någon påpekade ett misstag jag gjort i syfte att generera mig. ☐ Någon gav mig skulden för något som är bortom min kontroll. ☐ Ingen lyssnade på mig på mötet och det fick mig att känna att jag är	Påförande av skuld och skam <i>App svarar:</i> <i>"Du har blivit utsatt för skuldbeläggande."</i>	Intellectualisera <i>App svarar:</i> <i>"Försök inse att dina skuld- eller skamkänslor påförs dig av någon annan. Försök kritiskt granska situationen och formulera varför du känner skuld och</i>	Backa upp <i>App svarar:</i> <i>"Var uppmärksam på skuldbeläggande i olika situationer och markera det orimliga i anklagelsen. Om tillfälle ges, hjälp personen att i</i>

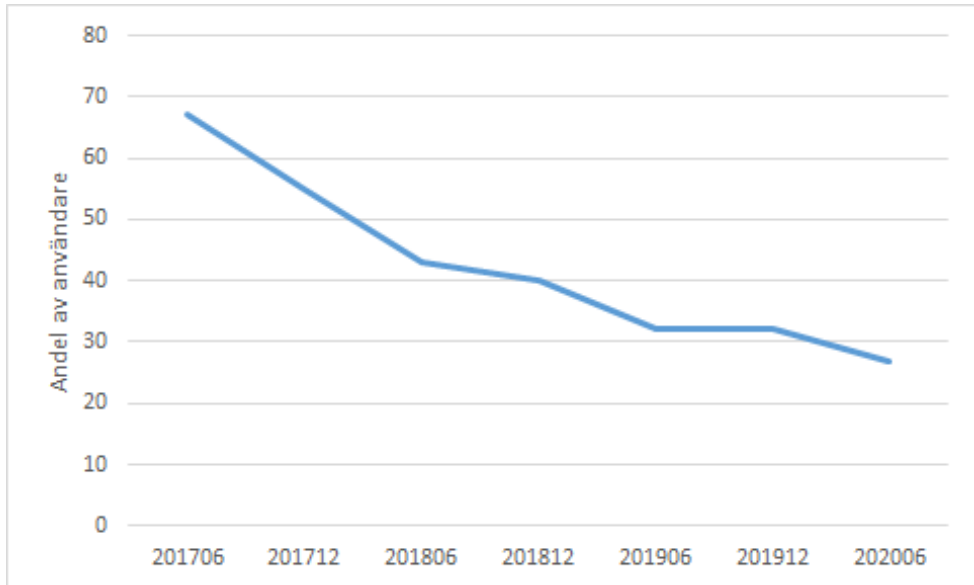
			kan innebära att lämna rummet, att inte säga emot, eller att ta hjälp av andra i närheten. I vissa fall går det att svara emot men det rekommenderas inte som ett standardförfarande.	hjälp hen bort från situationen.”
--	--	--	--	--

Exempel på statistik som kan genereras av appen:

Andel kvinnor, män och personer med annan könsidentitet som angett att de blivit utsatta för någon form av härskarteknik under det senaste halvåret:

Andel användare som angett att de blivit utsatta för objektifiering över tid, 2017-2020:

Referenser

Diskrimineringsombudsmannen (2016) *Hur bedömer DO anmälningar?* Accessdatum 2017-04-07 <http://www.do.se/att-anmala/hur-bedomer-do-anmalningar/>
 Linköpings Universitet. *Genusmedveten undervisning*. Accessdatum 2017-04-07.
<http://www.lith.liu.se/genus/4-beteenden-att-motarbete?l=sv>
 Retoriska.se. *Härskartekniksskolan*. Accessdatum 2017-04-07.
<http://www.retorikiska.se/harskartekniksskolan/>

Referenser

Ahmed, Sara (2010) Killing joy: feminism and the history of happiness. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 2010, vol. 35, no. 3.

Ahmed, Sara (2017) *Att leva feministiskt*. Stockholm: Tankekraft förlag.

Ambjörnsson, Fanny (2011) *Rosa den farliga färgen*. Ordfront Förlag.

Andersen, Astrid, Hvenegård-Lassen, Kirsten & Knoblock, Ina (2015) Feminism in Postcolonial Nordic Spaces, *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 23:4, 239-245, DOI: 10.1080/08038740.2015.1104596

Bergman, Jonny (2014). Emotions and Privilege : Investigating Privileging in Relation to Asylum Seekers. I *Walking Beside: Challenging the Role of Emotions in Normalization*. Forum for Gender Studies Working Paper Series 2014:6. Sundsvall: Mid Sweden University.

Brand, Ulrich (2011) Sustainable development and ecological modernization – the limits to a hegemonic policy knowledge. *Innovation: the European Journal for Social Science Research*, 23, 2:135-152.

Brännström-Öhman, Annelie (2016) "Är inte att komma och kräva kärlek en smula mycket begärt?" Om kärleksvägran och småkakor i Kristina Sandbergs Maj-trilogi. *Tidskrift för genusvetenskap* 37(2):13-32.

Connell, Raewyn (2011) Sydteori. *Den samhällsvetenskapliga kunskapens globala dynamik*. Lund: Studentlitteratur.

des los Reyes, Paulina; Ericson, Mathias; Holgersson, Charlotte; Martinsson, Lena & Mulinari, Diana (2017) Vi genusforskare hotas till tystnad. *Aftonbladet debatt* 20171118.

Dempsey, Nicola; Bramley, Glenn; Power, Sinéad & Brown, Caroline (2011) The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development*, 19:5, 289–300

Enloe, Cynthia (2014) *Bananas, beaches and bases: making feminist sense of international politics*. 2nd Edition. Berkley:UCP.

Fahlgren, Siv; Giritli-Nygren, Katarina & Johansson, Anders (2016) *Utmaningar: feminismens (o)möjlighet under nyliberalismen*. Malmö: Universus Academic Press.

Fahlgren, Siv & Sawyer, Lena (2011) The power of positioning : On the normalisation of gender, race/ethnicity, nation and class positions in a Swedish social work textbook. *Gender and Education*, vol. 23: 5, ss. 535-548.

Fahlgren, Siv , Giritli Nygren, Katarina , Granberg, Magnus , Johansson, Anders & Söderberg, Eva (2015) Having Your Cake and Eating It? : The "Painful Cake" Incident of 2012 Examined. *Konsthistorisk Tidskrift*, 84: 1: 55-70.

Giritli-Nygren, Katarina. & Fahlgren, Siv. (Eds) (2013) *Mobilizing Gender Research – Challenges and strategies*. Gender studies at Mid Sweden University, working paper 5, 2013. Sundsvall: Forum for gender studies, Mid Sweden University.

Gillander Gådin, Katja , Weiner, Gaby & Ahlgren, Christina (2013) School health promotion to increase empowerment, gender equality and pupil participation: A focus group study of a Swedish elementary school initiative.. *Scandinavian Journal of Educational Research*, vol. 57: 1, ss. 54-70.

Warne, Maria , Snyder, Kristen & Gillander Gådin, Katja (2013) Promoting an Equal and Healthy Environment : Swedish Students' View of the Daily Life at School. *Qualitative Health Research*, vol. 23: 10, ss. 1354-1368.

Giritli-Nygren, Katarina & Nyhlén, Sara (2017) Mapping the ruling relations of work in rural eldercare intersections of gender, digitalization and the centre-periphery divide. *Journal of Rural Studies*, vol. 54, ss. 337-343.

Giritli-Nygren, Katarina & Sjöstedt Landén, Angelika (2016) Kovändningar: strategier och allianser i genusvetenskapens tjänst. Forum for Gender Studies Working Paper Series, 2016: 10. Sundsvall: Mid Sweden University.

Giritli-Nygren, Katarina & Lindblad-Gidlund, Katarina (2017) Ditt, mitt, vårt universitet: att förstå något gemensamt. Sundsvall: Mittuniversitetet. Fulltext: <https://medarbetarportalen.miun.se/siteassets/forvaltning/kommunikation/medarbetarinfo/pdf/miun-2025-bok-slutver.pdf>

Irigaray, Luce (1992) *Könsskillnadens etik och andra texter*. Stockholm/ Stehag; Brutus Östlings bokförlag, Symposion

Jarnkvist, K. (2015) *Kampanj R - Kunskapsbanken* : Våldsutsattas upplevelser av uppbrott och kontakter med myndigheter. Fulltext: <http://miun.diva-portal.org/smash/get/diva2:819130/FULLTEXT01.pdf>

Jarnkvist, Karin & Brännström, Lotta (2016) Stories of Victimization : Self-Positioning and Construction of Gender in Narratives of Abused Women. *Journal of Interpersonal Violence*. DOI: 10.1177/0886260516676474

Jarnkvist, Karin , Bellman, Lina. & Ekholm, Sara (2017) Berättelser om klimatrisker och boende : Sociala strukturers betydelse för hur bostadsägare förhåller sig till klimatrisker i relation till sina bostäder. Mid Sweden University (RCR Working Paper Series 2017:1).

Johansson, Anders (2011) Om rätten att ifrågasätta människan. Derrida och djuren. *Aiolos*, 40-41:173-184.

Jonasson, Ditte; Amnéus, Diana; Flock, Ulrika; Rosell Steuer, Pernilla & Testad, Gunnel (u.å.) *Bekräftartekniker och motstrategier - sätt att bemöta maktstrukturer och förändra sociala klimat*. <http://www.jamstallt.se/docs/ENSU%20bekraftartekniker.pdf>

Malmsten, Bodil (2016) *Så gör jag*. Konsten att skriva. Stockholm: Modernista.

Martinsson, Lena; Griffin, Gabriele & Giritli-Nygren, Katarina (2016) *Challenging the myth of Swedish gender equality*. Bristol: Policy Press.

McIntosh, Peggy (2000) Feeling Like a Fraud, Part III: Finding Authentic Ways of Coming into Conflict. Wellesley centres for women studies, work in progress.

Mohanty, Chandra Talpade (2003) *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity*. Durham, NC: Duke University Press.

Mohanty, Chandra Talpade (2013) Transnational Feminist Crossings: On Neoliberalism and Radical Critique. *Signs* Vol. 38, No. 4, Intersectionality: Theorizing Power, Empowering Theory, pp. 967-991

Molina, Irene (1997) *Stadens rasifiering: Etnisk boendesegregation i folkhemmet*. Diss. Depart. of Social and Economic Geography. Uppsala: Uppsala University.
Olofsson, Elin (2014) *Till flickorna i sjön*. Stockholm: W&W.

Sjöstedt Landén, Angelika & Giritli-Nygren, Katarina (2017) How can we set up networks of solidarity that work across different kinds of regimes of oppression? *International Conference Girlhood in the Turbulent Times: Gender Equality as a Cultural Norm and Social Practices*. Co-organised by: "Raisa Maximovna Club" (The Gorbachev Foundation), The Heinrich Böll Foundation, the Journal of Social Policy Studies (Research University Higher School of Economics), Moscow, April 7 2017.

Vallance, Suzanne; Perkins, Harvey C. & Dixon, Jennifer, E. (2011) What is social sustainability? A clarification of concepts. *Geoforum*, 42,3: 342-348.

Quinn, Kelly (2002) Planning history/planning race, gender, class and sexuality. *Journal of planning history*, 1, 3: 240-244.

Ås, Berit (1991) *De fem härskarteknikerna*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige.

Tips för vidare läsning

Genusteori i och för framtiden – att förstå och utmana samtida normaliserings-processer

Olofsson, A. Öhman, S. Giritli Nygren, K. (2016) An intersectional risk approach for environmental sociology. *Environmental studies*. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23251042.2016.1246086>

Granberg, Magnus (2016) Care in revolt: Labour conflict, gender, neoliberalism. Diss. Faculty for Human Sciences. Sundsvall: Mid Sweden University.

Öhman, S. Olofsson, A. & Giritli Nygren, K. (2016) The (un)intended consequences of crisis communication in news media – A critical analysis. *Critical Discourse Studies*, vol. 13: 5, ss. 515-530.

Giritli Nygren, K. & Nyhlén, S. (2016) "Artikulationer av femininitet, politiska subjekt och agens i neoliberala styrningsnätverk" i *Ambivalenser och maktordningar. Feministiska läsningar av nyliberalismen*. S. Fahlgren, D. Mulinari & A. Sjöstedt Landén (red). Makadam förlag

Giritli Nygren, K. Öhman, S. & Olofsson, A. (2016). Everyday places, heterosexist spaces, and risk in contemporary Sweden. *Culture, Health and Sexuality*, vol. 18: 1, ss. 45-47.

Fahlgren, S. Giritli Nygren, K. & Sjöstedt Landén, A (2015) 'Resisting Overing' Teaching and researching gender studies in Sweden. *Women's Studies International Forum* published online

Fahlgren, S. & Sjöstedt Landén, A. (2014). När genusforskningen blir ett hot mot jämställdheten : En diskursanalys av en debattartikel. *Tidskrift för Genusvetenskap*, : 1, ss. 7-26.

Fahlgren, S. Giritli Nygren, K. Granberg, M. Johansson, A. & Söderberg, E. (2015) 'Having your cake and eating it? The 'painful cake' incident of 2012 examined' *Journal of Art history*, published online Vol. 84(1)55-70

Montelius, E. & Giritli Nygren, K. (2014) 'Doing' risk, 'doing' difference: towards an understanding of the intersections of risk, morality and taste. *Health, Risk & Society* Vol.16 Issue 5.

Olofsson, A. Zinn, J. O. Griffin, G. Giritli Nygren, K. Cebulla, A. & Hannah Moffat, K. (2014) 'The mutual constitution of risk and inequalities: Intersectional risk theory. *Health, Risk & Society* Vol.16 Issue 5. 431-443

Lidén, G. & Giritli Nygren, K. (2013) Analyzing the intersections between technology, performativities and politics- The case of local citizen dialogue. *Transformations Journal of Media and Culture*

Fahlgren, S. & Johansson, A. (2010). Reading normalised knowledge production from a feminist perspective - a case study. *IARTEM e-journal*, vol. 3: 1, ss. 18-38.

Johansson, A. (2013). Litteraturen, närläsningen och det socialt normala. I *Fält i förvandling : Genusvetenskaplig litteraturforskning*. Gidlunds förlag.

Johansson, A. , Söderberg, E. & Fahlgren, S. (2013). The Emotional Politics of Belonging. I *The Emotional Politics of Research Collaboration*. New York, London : Routledge. S. 99-112.

Johansson, A. (2013). Negotiating with Neoliberal Instrumentalism : The Foreseeable and the Uncontrollable. I *The Social Politics of Research Collaboration*. New York : Routledge. S. 89-102.

Johansson, A. (2013). Flickorna – makten, friheten och det estetiska. I: *Flicktion: Perspektiv på flickan i fiktionen*. Malmö : Universus Academic Press.

Johansson, A. (2011). Democratic Values as Normal Values : On Normalization as a Social Process. I *Normalization and Outsiderhood : Feminist Readings of a Neoliberal Welfare State*. UAE : Bentham eBooks. S. 80-90.

Fahlgren, S. Giritli-Nygren, K. & Johansson, A (2016) *Utmaningar: feminismens (o) möjlighet under nyliberalismen*. Universus Academic Press.

Giritli Nygren, K. , Öhman, S. & Olofsson, A. (2017). Doing and undoing risk : The mutual constitution of risk and heteronormativity in contemporary society. *Journal of Risk Research*, vol. 20: 3, ss. 418-432.

Martinsson, L., Griffin, G. & Giritli-Nygren, K. (2016) *Challenging the myth of gender equality in Sweden*. Bristol: Policy Press.

Girtly Nygren, K. , Fahlgren, S. & Johansson, A. (2015). (Re)assembling the 'Normal' in Neoliberal Policy Discourses : Tracing Gender Relations in the Age of Risk. *Nordic Journal of Social Research*, vol. 6, ss. 24-43.

Genus och hälsa

Jarnkvist, K. & Brännström, L. (2016). Stories of Victimization : Self-Positioning and Construction of Gender in Narratives of Abused Women. *Journal of Interpersonal Violence*

Jarnkvist, K. & Brännström, L. (2016). Vårdsutsattas upplevelser av kontakten med myndigheter : En intervjustudie med vuxna personer utsatta för våld i nära relationer i Västernorrland. Sundsvall : Mid Sweden University

Zetterström Dahlqvist, H. , Landstedt, E. , Young, R. & Gillander Gådin, K. (2016). Dimensions of Peer Sexual Harassment Victimization and Depressive Symptoms in Adolescence : A Longitudinal Cross-Lagged Study in a Swedish Sample. *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 45: 5, ss. 858-873

Warne, M. , Snyder, K. & Gillander Gådin, K. (2014). Adaptation and validation of a positive health scale for adolescents. *Social Indicators Research*, vol. 119: 2, ss. 1079-1093.

Gillander Gådin, K. , Weiner, G. & Ahlgren, C. (2013). School health promotion to increase empowerment, gender equality and pupil participation: A focus group study of a Swedish elementary school initiative. *Scandinavian Journal of Educational Research*, vol. 57: 1, ss. 54-70.

Warne, M., Gillander Gådin, K. & Snyder, K. (2013). Photovoice: An opportunity and challenge for students' genuine participation. *Health Promotion International*, vol. 28: 3, ss. 299-310.

Warne, M. , Snyder, K. & Gillander Gådin, K. (2013). Promoting an Equal and Healthy Environment : Swedish Students' View of the Daily Life at School. *Qualitative Health Research*, vol. 23: 10, ss. 1354-1368.

Gillander Gådin, K. (2012). Sexual harassment of girls in elementary school - a concealed phenomenon within a heterosexual romantic discourse. *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 27: 9, ss. 1762-1779.

Landstedt, E. & Gillander Gådin, K. (2012). Seventeen and Stressed – Do Gender and Class Matter?. *Health Sociology Review*, vol. 21: 1, ss. 82-98.

Genus och arbetsliv

Bolin, M. & Nordin, M. (2014). Do Sex Differences in the Association between Work Exposure and Health in the Manufacturing Industry Depend on Work Context? : Results from the WOLF-Study. *Psychology*, vol. 5: 8, ss. 896-907.

Fahlgren, S. (ed.) , Mulinari, D. (ed.) & Sjöstedt Landén, A. (ed.) (2016). *Ambivalenser och maktordningar: Feministiska läsningar av nyliberalism*. Stockholm: Makadam Förlag

Granberg, M. & Giritli Nygren, K. (2017) Paradoxes of anti-austerity protest: Matters of neoliberalism, gender, and subjectivity in a case of collective resignation. *Gender, Work and Organization*, vol. 24(1) 56-68.

Granberg, M. (2015) The ideal worker as real abstraction: Labour conflict and subjectivity in nursing. *Work, Employment and Society* 29(5): 792-807.

Granberg, M. (2014) Manufacturing dissent: Labor conflict, care work, and the politicization of caring. *Nordic Journal of Working Life Studies* 4(1): 139-52.

Giritli Nygren, K. (2012) Narratives of ICT and organizational change in public administration in *Gender, Work and Organization*, Vol. 19, Issue 6, pp. 615–630

Palència, L., De Moortel, D. , Artazcoz, L. , Salvador, M. , Puig-Barrachina, V. , Hagqvist, E. , Pérez, G. , Ruiz, M. E. & et al. (2017). Gender Policies and Gender Inequalities in Health in Europe: Results of the Sophie Project.. *International Journal of Health Services*, vol. 47: 1, ss. 61-82.

Olofsdotter, G. & Sjöstedt Landén, A. (2014). Gender as headline and subtext: Problematizing the gender perspective in an occupational health project. *Vulnerable Groups & Inclusion*, vol. 5

Olofsdotter, G. & Randevåg, L. (2016). Doing masculinities in construction project management: "We understand each other, but she.....". *Gender in Management*, vol. 31: 2, ss. 134-153

Olofsdotter, G. & Rasmusson, M. (2016). Gender (in)equality contested: externalising employment in the construction industry. *New technology, work and employment*, vol. 31: 1, ss. 41-57

Sjöstedt Landén, A. & Olofsdotter, G. (2016). What should we do instead? : Gender-equality projects and feminist critique. I *Challenging the myth of gender equality in Sweden*. Bristol : Policy Press. S. 163-186.

Sjöstedt Landén, A. (ed.) , Olofsdotter, G. (ed.) & Bolin, M. (ed.) (2015). Sprickor, öppningar och krackeleringar : nya perspektiv på arbetsmiljö. Östersund/Sundsvall : Mittuniversitetet (Genusstudier vid Mittuniversitetet 8)

Sjöstedt Landén, A. (2016). Nyliberal styrning och ideologi i offentlig verksamhet : Teman för feministisk arbetslivsforskning. I *Ambivalenser och maktordningar* : Feministiska läsningar av nyliberalism. Stockholm : Makadam Förlag.

Zampoukos, K. (2017). Hospitality workers and the relational spaces of labor (im) mobility. *Tourism Geographies*, , ss. 1-18

Feministiska perspektiv på hållbart samhällsbyggande

Ek, J., Nyhlén, S, & Giritli Nygren, K. (2017). En kartläggning av hur kommuner i Västernorrland hanterar frågan med socialt utsatta EU-medborgare.

Brännström, L. Giritli Nygren, K. Lidén G. & Nyhlén J. (2016) *Invandring till jobb. Mottagande och etablering bland utrikes födda i Västernorrlands län*. RCR working paper series 2016:1

Giritli Nygren, K. & Nyhlén, S. (2017) Förstärkt stadsmiljö. Metod för bred representation och medborgarinflytande – ett uppsökande referensgruppsarbete. I P. Öhman (red) *Förstärkt stadsmiljö. En förstudie i samverkan mellan Mittuniversitetet och Sundsvalls kommun*. Mittuniversitetet Sundsvall.

Giritli Nygren, K. & Schmauch, U. (2012) Picturing integrated places in segregated spaces- A participatory photo project conducted by migrant women. *Gender, Place and Culture* Vol. 19 No. 5

Lidén, G., Wahlberg, O. & Nyhlén, S. (2017) Förstärkt stadsmiljö i Sundsvall -En litteraturstudie med fokus på hållbarhet i stadsutveckling i (Red.) Öhman, P. Förstärkt stadsmiljö i Sundsvall. Sundsvall : Mid Sweden University

Nyhlén, S. & Giritli Nygren, K. (2016). The home care principle in everyday making of elderly care in everyday making of eldercare policy in rural Sweden. *Policy and politics*, vol. 44: 3, ss. 427-439.

Sjöstedt landén, Angelika (2017) "Gruvboom kallade de det": gruvkritik och kamp för alternativa samhällen. I: Marianne Liliequist & Coppelie Cocq (red.) *Samisk kamp: kulturförmedling och rättviserörelse*. Umeå: H:Ströms Förlag.

Utgivning i Forum för genusvetenskaps Working Paper-serie:

Fahlgren, Siv & Thurén, Britt-Marie (Red) (2007) *Genusmaraton 2007. Mittsveriges genusforskare på frammarsch*. Genustudier vid Mittuniversitetet 1, 2007. Östersund: Forum för genusvetenskap, Mittuniversitetet.

Nordenmark, Mikael och Rashid, Saman (Red) (2008) *Arbete, hälsa och kön*. Östersund: Genusstudier vid Mittuniversitetet 2, 2008.

Fahlgren, Siv (Ed) (2011) *Challenging gender: Normalization and beyond*. Sundsvall: Gender studies at Mid Sweden University, Work in progress 3, 2011.

Fahlgren, Siv, Johansson, Anders & Söderberg, Eva (Red) (2013) *Millennium. Åtta genusvetenskapliga läsningar av den svenska välfärdsstaten genom Stieg Larssons Millennium-trilogi*. Sundsvall: Genusstudier vid Mittuniversitetet, Rapport 4 2013.

Giritli Nygren, Katarina. & Fahlgren, Siv. (Ed.) (2013) *Mobilizing Gender Research – Challenges and strategies*. Gender studies at Mid Sweden University, working paper 5, 2013. Sundsvall: Forum for gender studies, Mid Sweden University.

Nyhlén, Sara. & Söderberg, Eva. (ed.) (2014) *Walking Beside - Challenging the role of emotions in normalization*. Working paper series 2014:6, Sundsvall, Forum for gender studies, Mid Sweden University

Gillander Gådin, Katja. & Mitchell, Claudia. (ed.) (2015) *Being young in a neoliberal time: challenges and possibilities for resistance and social change*. Working paper series 2015:7, Sundsvall, Forum for gender studies at Mid Sweden University

Sjöstedt Landén, Angelika. Bolin, Malin. & Olofsdotter, Gunilla. (red) (2015) *Sprickor, öppningar och krackeleringar, nya perspektiv på arbetsmiljö*. Working paper series 2015:8, Sundsvall, Forum for gender studies at Mid Sweden University

Jarnkvist, Karin. & Molin, Anna. (2016) *Vem har makten att berätta? Reflektioner över tal och tystnad i tid och rum*. Working paper series 2016:9, Sundsvall, Forum for gender studies, Mid Sweden University

Giritli Nygren, K. Johansson, A. Nyhlén, S. & Söderberg, E. (2016) *KO En festskrift till Siv Fahlgren*. Working paper series 2016:10, Sundsvall, Forum for gender studies at Mid Sweden University

Brännström, Lotta & Nourallah, Mustafa W. (2017) *Disrupted Stories*. Working paper series 2017:11, Sundsvall, Forum for gender studies at Mid Sweden University